ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Tomislav Ražnjević*
E-mail: tomislav.raznjevic@gmail.com; info@muzej-biograd.com
Zavičajni muzej Biograd na Moru

Interpretacijski centar „Blago potopljenog broda“ u Biogradu na Moru

Sažetak

U ovom se radu predstavlja projekt rekonstrukcije muzejske zgrade Zavičajnog muzeja Biograd na Moru i opremanja Interpretacijskog centra „Blago potopljenog broda“ u Biogradu na Moru, čija realizacija je predviđena za početak 2028. godine. Cilj projekta je da se, pokretanjem spomenutog Centra, grad Biograd na Moru obogati dodatnim atraktivnim kulturno-turističkim sadržajem, a Zavičajni muzej kao matična ustanova, pod čijom upravom će se Centar nalaziti, osuvremeni i unaprijedi svoje djelovanje sukladno najboljim praksama i najvišim standardima muzeološke zaštite i prezentacije muzejskih predmeta, ali i da se posredstvom Centra spomenutom Muzeju omogući provođenje komplementarnih aktivnosti (izložbe, predstavljanja, predavanja, radionice i drugo), što uključuje i nastavak započetih aktivnosti u promociji i interpretaciji pomorske, ribarske i brodograditeljske baštine istočnojadranske obale, osobito sjevernodalmatinskog kraja.

Ključne riječi: Gnalić, Gagliana Grossa, podvodna arheologija, Biograd na Moru

1. Uvod

U ovom radu u osnovnim crtama predstavljamo Interpretacijski centar „Blago potopljenog broda“, trenutno najopsežniji i financijski najzahtjevniji kulturni, ali u znatnoj mjeri i kulturno-turistički projekt na području Biograda na Moru, čije je otvorenje predviđeno za početak 2028. godine. Polazište priče o navedenom centru je postojeća zbirka predmeta iz fundusa biogradskog Zavičajnog muzeja. Ona je postavljena 1970. godine pod nazivom „Teret potopljenog broda iz 16. stoljeća“, a obuhvaća nalaze pronađene tijekom višedesetljetnih istraživanja podvodnog arheološkog lokaliteta Gnalić. Spomenuti arheološki lokalitet nalazi se šest kilometara južno od Biograda na Moru, u biogradskom akvatoriju, nadomak južnog kraja otoka Pašmana. Na tom mjestu je u jesen 1583. godine, iz nepoznatih razloga i

* magistar povijesti (*mag. hist.*), kustos Zavičajnog muzeja Biograd na Moru

u nedovoljno rasvijetljenim okolnostima, došlo do havarije trgovačke lađe *Gagliana Grossa*, u vlasništvu carigradskog trgovca Odoarda de Gagliana, tijekom prijevoza robe i sirovina iz Venecije za Carigrad. Zahvaljujući bogatom i raznovrsnom teretu, koji je silom prilika završio na dnu mora i bio netaknut gotovo puna četiri stoljeća, Gnalić se ubraja u red nalazišta koja ponajbolje svjedoče o kulturnoj, trgovačkoj, političkoj i pomorskoj prošlosti ranonovovjekovnog Sredozemlja te je utoliko vrlo važan i kao izvor informacija za razumijevanje šireg okvira europske povijesti, ali i za valorizaciju hrvatskog dijela jadranske obale u sredozemnom prostoru i onodobnim prometno-komunikacijskim pravcima. Prema riječima Irene Radić Rossi, sadašnje istraživačice lokaliteta, u njemu se ogledaju „velike sile poput Mletačke Republike (polazište broda), Dubrovačke Republike (podrijetlo vlasnika i jedna od mogućih usputnih luka) i Otomanskog Carstva (odredište broda), ali i mnogi europski gradovi, regije i države te njihovi specifični proizvodi (proizvodi i trgovci koji njima trguju podrijetlom su iz Portugala, Španjolske, Italije, Belgije, Nizozemske, Njemačke, Poljske, Češke, Slovenije, a možda čak i iz drugih europskih zemalja)“. Imajući u vidu njezinu konstataciju i transnacionalni aspekt priče o tom brodu, može se sa sigurnošću utvrditi kako muzejski predmeti iz spomenute zbirke predstavljaju najvažniji dio muzejskog fundusa, a matičnoj ustanovi nude potencijal za daljnji iskorak u nacionalnim i međunarodnim okvirima.

2. Zavičajni muzej kao okosnica i nositelj ideje o Centru

Kada se govori o interpretacijskom centru iz naslova, tada se prvenstveno govori o matičnoj ustanovi Zavičajnom muzeju Biograd na Moru, najstarijoj gradskoj ustanovi u kulturi u čijem se okrilju provodi projekt njegova osmišljavanja i oblikovanja, a koja će upravljati Centrom nakon što započne s radom. Muzejska zgrada s pripadajućim fundusom najvažniji je segment ovoga projekta, temelj bez kojega se ne bi moglo govoriti o osnovama vezanim uz konceptualizaciju Centra, a kamoli o provođenju ideje u život. Drugim riječima, najvažniji segmenti priče su u posjedu muzeja: muzejski predmeti i zgrada. Historijat Zavičajnog muzeja Biograd, odnosno tijek organizirane muzejske djelatnosti u ovom sjevernodalmatinskom gradu, počinje 1925. godine, kada je osnovan Općinski muzej hrvatskih starina. Taj prvobitni muzej djelovao je u vrlo skromnim uvjetima, bez prekida sve do talijanske okupacije 1941. godine. U fokusu zanimanja uglavnom je bila rimska i starohrvatska graditeljska ostavština, numizmatika i heraldička baština, u skladu s onodobnim shvaćanjima kulturno-povijesne baštine i praksama njezina očuvanja. U poslijeratnom razdoblju, uz mentorstvo Arheološkog muzeja Zadar, a osobito uz zalaganje ravnatelja zadarskog muzeja Mate Suića, provodile su se intenzivne aktivnosti na formiranju arheološke zbirke, koja je potom otvorena 1954. godine u zgradi općinskog poglavarstva. Zbirka je 1969. godine premještena u zgradu Općinskog suda, današnju zgradu muzeja, koja datira s prijelaza 18. na 19. stoljeće. Godine 1970. formirana je druga zbirka, „Teret potopljenog broda iz 16. stoljeća“, gdje su bili izloženi konzervirani i muzeološki

obrađeni predmeti iz tada nedavno otkrivenog podmorskog lokaliteta, što je značilo početak sustavnog istraživačkog rada, a ujedno je bilo i glavni razlog formiranja Zavičajnog muzeja kao zasebne institucije. Stručni poslovi obrade predmeta vodili su se u suradnji s Narodnim muzejom Zadar i Arheološkim muzejom Zadar, a ostvarena je povremena suradnja i s brojnim inozemnim partnerima.

Etabliranje muzeja i poboljšanje prostornih uvjeta omogućilo je daljnji razvoj i postupno širenje područja djelovanja u smislu prikupljanja i čuvanja baštine, koja se više nije zadržavala samo na arheološkim i srodnim povijesnim okvirima, već se pristupilo pribavljanju etnografske, kartografske, muzikološke, numizmatičke, likovno-umjetničke i druge građe. Kada je riječ o očuvanju maritimne baštine, moramo dodati kako je muzej tijekom svog djelovanja ulagao napore i u očuvanje i u interpretaciju lokalne pomorske, ribarske i brodograditeljske baštine, sukladno vlastitim mogućnostima i interesu lokalne zajednice.

Činjenica da se samo tri od osamnaest naselja na geografskom području za koje je nadležan biogradski muzej ne nalazi na morskoj obali uvelike je obvezivala na bavljenje pomorskom baštinom. Kroz protekla tri do četiri desetljeća prikupljeno je, konzervirano i registrirano više desetina predmeta iz područja ribarstva, tradicijske male brodogradnje i pomorstva. Uglavnom je riječ o građi koju su muzeju ustupili mještani Biograda i okolnih naselja. Usto, muzej posjeduje i bogatu hemerotečnu i fototečnu građu na temu lokalne pomorske baštine, koja je svoje mjesto u prezentacijskom smislu pronašla bilo kao povijesno vrelo i muzejski predmet, bilo kao ilustracija i pomoćni vizualni element, u nizu izložbi, medijskih objava, edukativnih programa, ili pak u okviru stalnog muzejskog postava vezanog za prošlost biogradskog područja u kasnom 19. i početkom 20. stoljeća. Do danas je fundus Zavičajnog muzeja obogaćen s preko 50.000 predmeta, pri čemu glavninu čine predmeti iz spomenute zbirke „Teret potopljenog broda“, organizirani u osamnaest zbirki i grupirani u pet odjela (arheološki, etnografski, kulturno-povijesni, povijesni i galerijski).

Namjera je da se izgradnjom modernog interpretacijskog centra, među ostalim u infrastrukturnom smislu, stvore uvjeti za još kvalitetniju, inovativniju i učinkovitiju interpretaciju pomorske, ribarske i brodograđevne baštine, koja se tematski skladno nadovezuje na središnju temu Centra - blago potopljenog renesansnog trgovačkog broda.

Slika 1. Zgrada Zavičajnog muzeja u kojoj će biti smješten Interpretacijski centar
Izvor: Zavičajni muzej Biograd na Moru

3. Motivi, rizici i izazovi u formiranju Centra

Poticaj za osnivanje Interpretacijskog centra „Blago potopljenog broda“, odnosno za izdvajanje gore spomenute zbirke, proizlazi prvenstveno iz važnosti tih nalaza koji se s punim pravom mogu smatrati hrvatskom, sredozemnom i europskom baštinom kasne renesanse te po svom podrijetlu, uporabnoj svrsi i odredištu njihova transporta bitno nadilaze okvire biogradske regije i izuzimaju se iz dimenzije zavičajnosti koju muzej i nominalno nosi u svom imenu. No, taj je poticaj prvenstveno bio pokretan samom nužnosti primjerenijeg zbrinjavanja i izlaganja muzejskih predmeta kako bismo se u tom pogledu, u upravljanju ovom jedinstvenom zbirkom predmeta, što više približili najvišim suvremenim muzeološkim standardima i smanjili izloženost rizicima. Smještaj muzejske zgrade na samoj obali uvjetovao je niz trajno prisutnih čimbenika, koji su kroz dulje vremensko razdoblje nepovoljno utjecali na pohranu i prezentaciju predmeta unutar objekta. Destruktivan utjecaj morske soli i aerosola, povećana vlažnost u kombinaciji sa starošću kamene zgrade većom od dvije stotine godina, oslabljenom statikom, poroznošću zidova te nedostatnim termoizolacijskim i hidroizolacijskim kapacitetima, drvenim međuetažnim pregradama (podovima) i dotrajalom krovnom konstrukcijom, s godinama su predstavljali rastući izazov i progresivno otežavali zadovoljenje kriterija muzejske struke kada je riječ o održavanju zbirke.

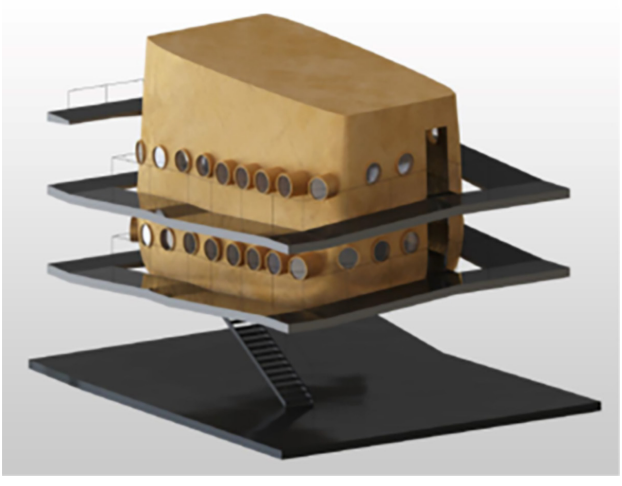
U razmatranjima budućnosti muzeja, od prvih dana otkad se pojavila svijest o potrebi što žurnije sanacije postojećeg stanja, postojala je dilema treba li krenuti u obnovu staroga, ili se okrenuti izgradnji i opremanju potpuno novog objekta. Na koncu je prevladalo mišljenje da je zgrada ipak u vlasništvu Grada Biograda te ne bi bilo uputno izmicati lokaciju muzeja izvan kulturno-povijesne cjeline, ukoliko se građevina može rekonstruirati i privesti svrsi na valjan način. Naposljetku se u iščekivanju obnove, kao jedino moguće rješenje, nametnula opcija privremenog zatvaranja, s obzirom na to da se posjetiteljima nije mogla jamčiti sigurnost, što je na koncu i učinjeno početkom 2025. godine.

4. Financiranje projekta

Usporedo s tim, privodio se kraju deset godina dug proces u kojemu je uprava muzeja nastojala osigurati svu potrebnu projektnu dokumentaciju, kako bi se realizirali osnovni preduvjeti za pokretanje temeljite rekonstrukcije objekta. Taj proces obilježen je apliciranjima na nekoliko izvora financiranja, no bez većeg uspjeha, sve do 2025. godine. Naime, 2023. godine, u suradnji s Razvojnom agencijom Zadra Nova iz Zadra, izrađen je cjeloviti projekt „Obnova i opremanje zgrade Interpretacijskog centra Blago potopljenog broda“. Nositelj projekta je Grad Biograd na Moru, a partner Zavičajni muzej Biograd na Moru. Projekt je prijavljen na javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava „Obnova javne i kulturne infrastrukture“ u okviru programa „Konkurentnost i kohezija 2021. - 2027.“. Prema procjeni Središnje agencije za financiranje i ugovaranje projekata i programa Europske Unije (SAFU), udovoljio je svim pretpostavkama poziva te je u ožujku 2025. upućen na donošenje odluke o financiranju, temeljem čega je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije u svibnju 2025. donijelo odluku o financiranju projekta sa 4,7 milijuna eura, s ukupnom vrijednosti prihvatljivih troškova u visini od 5,5 milijuna eura. Razliku od 0,8 milijuna eura osigurao je Grad Biograd, a razdoblje provedbe projekta definirano je do kraja 2027. godine.

Treba navesti da je izvedbeni projekt izradila tvrtka AB Forum na čelu s renomiranim arhitektom Igorom Pedišićem. Prema izvedbenom projektu, u zgradi s ukupno četiri etaže uklanjaju se svi pregradni zidovi i međukatne konstrukcije te ostaje samo vanjsko oplošje u postojećim gabaritima, imajući u vidu da je riječ o objektu u zaštićenoj gradskoj jezgri, unutar kojega se ugrađuje sferična konstrukcija u obliku brodskog trupa, okružena pristupnom stazom koja ju obavija od prizemlja do vrha. Realizacija tog vrlo ambicioznog plana za sobom je neophodno povlačila ulaganje velikih novčanih sredstava u radove i materijal, čija vrijednost je za biogradske prilike nedostižna bez pomoći europskih fondova. Na taj način će cijeli prostor muzeja biti prenamijenjen samo za potrebe interpretacijskog centra kao ustrojbeno-organizacijske podjedinice Zavičajnog muzeja Biograd na Moru. Time bi se, prema riječima Draženka Samardžića, ravnatelja Muzeja, na najbolji način predstavio „izuzetni značaj za

maritimnu baštinu, važnost Pašmanskog kanala i uloga Biograda kroz prošlost“, pri čemu bi biogradski muzej „preko ove priče o potonulom brodu napokon dobio zasluženo mjestu u rangu muzeja koji se bave očuvanjem i prezentacijom pomorske baštine“.

Slika 2. Prikaz unutrašnjosti Interpretacijskog centra
Izvor: Zavičajni muzej Biograd na Moru

5. Doprinos lokalnoj zajednici

Zavičajni muzej, osim što čuva vrijednu spomeničku baštinu iz bogate prošlosti biogradskog primorja i okolice, čija je interpretacija osnovni instrument za objašnjavanje baštinskih elemenata na tom području, smješten je u središnjem dijelu grada, na samoj obali, na turistički vibrantnoj lokaciji te ima određenu turističku vrijednost. Stoga se pri razradi ideje vodilo računa i o tome da budući Centar aktivno doprinosi razvijanju Biograda u smjeru odredišta u kojemu je stvorena pozitivna sinergija između kulturne baštine i turizma, a postojanje atraktivnih održivih kulturnih aktivnosti te adekvatan prostor s multimedijalnim postavom zasigurno je kvalitetan iskorak u tom pravcu. Na taj način ovim projektom, kako je navedeno u njegovim proklamiranim ciljevima, Grad Biograd na Moru i Zavičajni muzej Biograda na Moru osiguravaju strateške resurse potrebne za provedbu sustavno osmišljenog upravljanja održivog kulturnog turizma, koji mogu stvoriti niz pozitivnih učinaka za lokalno i regionalno gospodarstvo.

Općenito je oslonjenost na turizam od životne važnosti za biogradsku rivijeru. Male sredine ne mogu si priuštiti, prije svega u financijskom pogledu i u smislu održivosti,

strogo distanciranje od svojevrsne turističke profanizacije muzejskih objekata, odnosno razvijanje muzejske djelatnosti koja bi se distancirala od gospodarske dinamike koja se odvija oko nje i od koje te sredine žive. Pokretanjem Centra izravno se utječe na unapređenje javne kulturno-turističke infrastrukture, čime se smanjuje nedovoljna razvijenost segmenta kulturne turističke ponude na lokalnoj razini, a što je dugotrajni problem, koji seže još od ranih faza razvoja masovnog destinacijskog turizma na ovom području. U perspektivi to znači i povoljan utjecaj na trajanje turističke sezone, povećanje broja posjetitelja, obogaćivanje ponude, stvaranje novih radnih mjesta te razvoj s naglaskom na zelenu i digitalnu tranziciju.

Osim tematiziranja lokaliteta Gnalić i potopljene *Gagliane Grosse*, u sklopu budućega Centra naglasak se stavlja i na održavanje izložbi, prezentacije, radionice i druge aktivnosti kojima će se nastojati popularizirati i vrednovati pomorska baština, odnosno Zavičajni muzej će nastaviti s aktivnostima koje spadaju u njegovu primarnu zadaću.

6. Muzeološko rješenje

Kako bi se stalnu izložbu zbirke predmeta „Teret potopljenog broda” realiziralo na inovativan, kreativan, atraktivan i inkluzivan način, pristupilo se izradi muzeološkog rješenja kojim bi se odgovorilo na niz specifičnih izazova i ispunilo očekivanja koja proizlaze iz važnosti spomenute zbirke. Prijedlog rješenja je 2023. godine izradila tvrtka Urbanex, i on je do sada glavni orijentir u realizaciji muzejskog postava. Kao polazište za konceptualizaciju rješenja poslužila su dosadašnja historiografska, arheološka, konzervatorska i muzeološka istraživanja, a pritom se posebno mora naglasiti da se pri oblikovanju rješenja podosta oslanjalo i na prezentacijski model koji je bio predstavljen 2013. godine kroz izložbu „Gnalić: blago potopljenog broda iz 16. stoljeća”, održanu pri Hrvatskom povijesnom muzeju, prema zamisli Ele Jurdane i Ane Filep. Specifični izazovi na koje je trebalo dati adekvatan odgovor su: nedostatak fizičkog prostora za izlaganje i čuvanje predmeta, realizacija informacijskog huba kojim bi se objedinila sva dokumentarna građa o brodolomu dostupna preko online platforme, prilagodba osjetljivim skupinama, izazovi prilagodbe turističkim osobitostima grada i prilagodba lokalnoj zajednici (npr. školskom kurikulumu).

Prema navedenom muzeološkom rješenju, postav je zamišljen u tri segmenta, determinirana arhitektonskim značajkama same zgrade. U uvodnom dijelu, nakon ulaska u zgradu, posjetitelja u prizemlju dočekuju vizualizacije lokaliteta Gnalić. Tom prilikom se upoznaje s pričom o otkriću mjesta brodoloma i prvim medijskim objavama, o dosadašnjim istraživanjima, konzerviranju predmeta i izlaganju građe. U tom segmentu izloženo je, ispod razine poda pod transparentnim pokrovom, nekoliko većih predmeta, poput sidra i brodskih topova. Cjelina uključuje i dostupne replike pojedinih predmeta namijenjene taktilnom doživljaju. Osim toga, obogaćena je digitalnim platformama s dodatnim informacijama, bilo u vidu sadržaja na monitoru, ili pak kroz pristup dodatnim sadržajima putem pametnih telefona preko QR kodova.

Ovaj segment uglavnom je arheološke naravi i sastoji se od tri podteme: brodolom kod Gnalića, praskozorje podvodne arheologije i brodska oprema. Na info-pultu posjetitelj preuzima svoj par naočala za virtualnu stvarnost te se nakon kratkog upoznavanja s uređajem upućuje u sljedeću fazu, u ophod trupa broda. Ophod broda je obilazak središnjeg arhitektonskog elementa, trupa broda, stazom kružno položenom uz zidove zgrade, od prizemlja do vrha instalacije u visini nekadašnje četvrte etaže zgrade. Okosnica ovog ophodnog segmenta je informatička oprema za prikaz proširene stvarnosti (AR naočale), budući da se putem nje, kroz animacije i računalnu grafiku, predstavlja priča o samom brodu, sadržana u 22 tematska bloka. Naočale za proširenu stvarnost su neophodan element, ali je njihova uporaba dvosjekli mač, jer koliko god su izvrsno pomagalo u obogaćenju doživljaja, toliko predstavljaju i izazov zbog održavanja takve skupe tehničke opreme o kojoj cijela priča uvelike ovisi.

Za razliku od uvodne cjeline koja se bavi podvodnom arheologijom, u ophodu trupa broda naglasak je stavljen na historiografsku dimenziju priče o „Gnaliću“. Priča započinje razlogom i vremenom izgradnje broda *Lezza, Moceniga e Basadona* (prvo ime broda) 1567. - 1569., zatim o sudjelovanju toga broda u Ciparskom ratu 1571. u službi Venecije i zarobljavanju od Turaka pred Krfom 1571. godine. Priča potom seli u Carigrad pod Osmanlijama te se upoznajemo s tamošnjom trgovačkom obitelji Gagliano, koja je otkupila brod za svoje potrebe. Kroz kratke ekskurse upoznajemo se s trgovinskim rivalstvom Venecije i Osmanlija na Sredozemlju, s požarom u sultanovu haremu i s Nur-Banom, majkom sultana Murata III., koja je održavala dobre odnose s Venecijom te se nastoji ukazati na ulogu predmetnog broda u diplomatskoj službi na relaciji Venecija-Carigrad, što su kontekstualni elementi koji su izravno prethodili njegovu posljednjem putovanju. Nakon upoznavanja s posadom i kapetanom broda, životom pomoraca, ali i dragocjenim teretom iz kapetanove kabine, tematizira se isplovljavanje iz Venecije te se naposljetku dolazi i do same havarije pred Biogradom. Završni tematski blokovi posvećeni su spašavanju posade i skupocjenog brodskog tereta uz pomoć grčkih spužvara, čime ova cjelina završava.

Nakon linearno ispričane priče o brodu i havariji posjetitelj se nalazi na vrhu instalacije, pa mu nakon uspona predstoji prelazak u sljedeću fazu - spuštanje u prizemlje kroz trup broda, koji je središnja instalacija ovoga rješenja. U njemu su izloženi odabrani primjerci brodskog tereta koji je trebao biti dostavljen u Carigrad, vodeći računa o muzeografskim specifičnostima. Teret je organiziran u sedam cjelina. Svaka od njih predstavljena je popratnim tekstom, uz monitor na kojemu se izmjenjuju animacije kako bi se posjetitelj upoznao s povijesnom kontekstualizacijom koja uključuje nastanak, svrhu i povijest predmeta i sirovina. Monitori su opremljeni senzorima (detektiraju pokret i prisutnost osobe), čime se dodatno pospješuje interakcija s posjetiteljem. Primjerice, cjelina koja obuhvaća sirovine i poluproizvode (mesing, pokositreni čelični lim, olovne šipke, kositar u polugama, olovno bjelilo, cinober) sastavljena je od izložbenih predmeta, dijela zbirke, a putem teksta i animacija posjetitelj se upoznaje s time za kakve svrhe i namjene su se spomenuti predmeti

koristili u manufakturnom obrtništvu 16. stoljeća, odakle su se dobivali i iz kojih geografskih područja su stizali na tržište te što se od njih proizvodilo i kako se njima rukovalo.

Uz spomenutu cjelinu o sirovinama i poluproizvodima, tu se nalazi i cjelina posvećena luksuznim stropnim i zidnim svijećnjacima, škarama za rezanje fitilja, raznim uporabnim i osobnim predmetima, staklenim predmetima, staklenim perlama i brodskoj škrinji, kao najupečatljivijem predmetu iz te cjeline. Škrinja s inventarom (smotak svile, tekstil - muške kape i košulje) je glavni eksponat, koji predstavlja točku kulminacije izložbe na samom njezinom kraju, a ujedno je i njezin završni element. Predmeti su u trupu broda izloženi po pravilima muzeološke struke, a predviđeno je da se prezentiraju u posebno izrađenim vitrinama. Prema riječima izrađivača rješenja, „pristup u interpretaciji sadržaja za cilj ima potaknuti znatiželju i interakciju posjetitelja.

U oblikovanju postava fokus je bio na prikazivanje sadržaja na zabavan i neuobičajen način te se pri tome polazilo od pretpostavke da publika kroz priču o brodolomu kod Gnalića želi upoznati renesansnu baštinu polazeći od suvremenosti“, a glede inkluzivnosti vrijedi navesti sljedeće riječi autora, koje je istaknuo u spomenutom rješenju: „Postav je namijenjen svim skupinama posjetitelja te je prilagođen osjetljivim skupinama. Iako je izložbeni prostor tek djelomično prilagođen osobama s invaliditetom ili teško pokretljivim osobama, sustav za virtualnu stvarnost u prizemlju je postavljen kako bi im pružio alternativu fizičkom obilasku. U svrhu inkluzije gluhonijemih, gluhih i osoba djelomično oštećenog sluha, zvučnoj naraciji dodana je opcija titlova u multimedijalnim rješenjima koje koriste AR i VR tehnologije, dok je slijepim i slabovidnim osobama namijenjen izbor iz replika muzejskih predmeta kako bi ostvarili taktilno iskustvo“.

Slika 3. Dio predmeta iz postava budućeg Centra
Izvor: Zavičajni muzej Biograd na Moru

7. Zaključak

Premda je tema ovog rada, odnosno prezentacije održane na 2. konferenciji o očuvanju i interpretaciji pomorske baštine Hrvatske u osnovi međunacionalnog karaktera, Zavičajni muzej Biograd na Moru odlučio je predstaviti projekt kao platformu koja će uz promoviranje jadranske i sredozemne pomorske povijesti i povijesti istočnojadranskih plovnih puteva poslužiti i kao ustanova putem koje bi se u lokalnim i regionalnim okvirima dao doprinos u očuvanju i interpretaciji pomorske, ribarske i brodograditeljske baštine, i to na način da u svojem djelovanju, kako je zamišljeno, uspostavi plodonosnu suradnju s institucijama i udrugama građana iz Republike Hrvatske i susjednih zemalja koje se bave maritimnom baštinom, a koje bi bile zainteresirane za predstavljanje svoje baštine u suradnji sa spomenutim Centrom. Umrežavanje aktera i podizanje njihove vidljivosti prijeko je potrebna pretpostavka za ostvarenje ciljeva, koji uostalom i sinergijski okupljaju sve zainteresirane dionike čija je vizija usmjerena na očuvanje pomorske baštine te će Zavičajni muzej sa svojim Centrom nastojati biti konstruktivan i kooperativan subjekt u aktivnostima koje će se u tom smjeru ulagati u budućnosti.

Literatura

1. Radić Rossi, I. 2025, *Renesansa pod morem - brodolom velike Gagliane kod malog Gnalića 1583.*, Split - Biograd na Moru.
2. *Interpetacijski centar Brodolom kod Gnalića: Muzeološko rješenje*, 2023, Urbanex d.o.o. Zagreb-Split.
3. Ferrelli J., Smoljan Komać Ž. 2023*, Studija izvedivosti: Rekonstrukcija zgrade Interpretacijskog centra Blago potopljenog broda*, SF Konzalting, Zadar.
4. Božulić, G. 1990, ‘Razvoj Zavičajnog muzeja u Biogradu i njegova uloga u zaštiti i očuvanju kulturnopovijesne baštine u razdoblju od godine 1973. do 1988.’, *Biogradski zbornik*, Zadar, Biograd na Moru, 621-633.
5. Samardžić, D. 2013, *40 godina Zavičajnog muzeja Biograd na Moru 1973-2013.*, Zavičajni muzej Biograd na Moru.
6. Šimunov, G. 2026, *Velika rekonstrukcija muzeja u Biogradu: 3,7 milijuna eura za Blago potopljenog broda*, Zadarski list, 13. 2. 2026. (pristupljeno: 16. 3. 2026.) https://zadarskilist.novilist.hr/zadar-zupanija/velika-rekonstrukcija-muzeja-u-biogradu-37-milijuna-eura-za-blago-potopljenog-broda/?meta_refresh=true
7. *Obnova Zavičajnog muzeja u Biogradu na Moru: Novi život blaga s dna mora*, 2026, BNM Portal (pristupljeno: 15. 3. 2026.), https://bnm-portal.com/obnova-zavicajnog-muzeja-u-biogradu-na-moru-novi-zivot-blaga-s-dna-mora/

ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Tomislav Ražnjević
E-mail: tomislav.raznjevic@gmail.com; info@muzej-biograd.com
Heritage Museum Biograd na Moru

The *Treasure of the Sunken Ship* Interpretation Centre in Biograd na Moru

Abstract

This paper presents the project for the reconstruction of the Biograd na Moru Heritage Museum building and the development of the *Treasure of the Sunken Ship* Interpretation Centre, scheduled for completion in early 2028. The project aims to enhance the Biograd na Moru cultural and tourism offer through the establishment of a new and attractive interpretation centre. At the same time, it seeks to modernise and improve the operations of the Heritage Museum, the institution responsible for managing the Centre, in accordance with current professional standards and best practices in museum conservation and interpretation. The Centre will also enable the Museum to expand its accompanying educational and cultural activities, including exhibitions, presentations, lectures, and workshops. In addition, it will support the continuation and further development of initiatives aimed at promoting and interpreting the maritime, fishing, and shipbuilding heritage of the eastern Adriatic coast, with particular emphasis on northern Dalmatia.

Keywords: Gnalić, Gagliana Grossa, underwater archaeology, Biograd na Moru